

Gudsageren i Christiansfeld

En kirkegård, der ikke er helt som andre kirkegårde i Danmark. En kirkegård med grave, der ikke sløjfes. Det må være en ret usædvanlig en, der er tale om.

Vi taler om Brødremenighedens kirkegård i Christiansfeld, kaldet Gudsageren. Det er en kirkegård, som er præget af stor enkelhed, symmetri og som afslører et lighedsideal, som er usædvanligt, i hvert fald på danske kirkegårde. Vender man blikket lidt længere ud i verden, ja så er en Grønlandsk eskimograv eller en Tanzaniansk grav vel ikke så forskellig fra Gudsagerens udtryk. Nok er der gravsten, men efterhånden som den naturlige forvitring skrider frem bliver den begravedes identitet mere og mere anonym. Lighed, ja man fristes til at tilføje, frihed og broderskab.

Friheden kan man måske diskutere, det vil jeg gerne. Måske kan det tydeliggøres, hvad der menes, ved at tage en tur hen på Gudsageren.

Brødremenigheden i Christiansfeld, vinterbillede af gravrum med de ensartede nedliggende gravminder omgivet af lindetræer.

Foto: Charlotte Skibsted.

Man kommer gående ned ad en lindealle, træernes kroner lukker sig på begge sider af den brede sti, det er lidt dunkelt, selv om sommeren. Foran en står en indgangsportal med en stor central port og to mindre døre, en i hver side. Kirkegårdsporten fremstår som velholdt, malet i kontrasterende farver, der fremhæver formen. Efterhånden som man nærmer sig porten falder øjnene på indskriften henover hovedporten: *Det saaes i Forkrænkelighed*,. Ser man godt efter kan det ses, at udsagnet afsluttes med et komma, ikke et punktum. Der er altså en fortsættelse. Det er teksten, der læses når et begravelsestog er på vej hen for at stede en afdød til hvile. Og det kan med rette kaldes et tog, for forrest går

Foto: Anne- Louise Sommer.

Brødremenighedens basunkor, derefter præsten, og derefter rustvognen. Efter rustvognen går følget. Undervejs hen til Gudsageren spiller basunkoret koraler, og tonen er eftertænksom, alvorlig. *Det saaes i Forkrænkelighed*, jo, det må man jo sande, når man følger den døde på vej.

Så går man ind gennem porten. Begravelsestoget bevæger sig fremad. Er det en kvinde, en søster, der skal begravnes, så er man næsten nået frem, som det er nu, for så skal jordfæstelsen ske i det første store felt, på højre hånd. Er det en mand, en broder, som skal begravnes, så fortsætter toget ned i den anden ende af Gudsageren og drejer til venstre, der er der ledig plads nede i det nordvestlige hjørne. Brødre begravnes altså i den ene side, søstre i den anden side. Familiegravsteder kendes ikke, i hvert fald ikke i traditionel forstand. Men som brødre og søstre i Herren, som medlemmer i menighedens fællesskab kan man betragte Gudsageren som et stort familiegravsted, alle ligger ved siden af søskende i troen.

Tilbage til begravelsen. Følget standser, og seks mennesker, som regel pårørende tager kisten ud af rustvognen og bærer den hen og stiller den oven på graven, den hviler på et par planker. Mens kisten stadig står oven på graven synger menigheden om håbet, hvorefter en

Foto: Charlotte Skibsted.

lovprisning af Herren lyder. Derefter sænkes kisten, mens menigheden igen synger, ledsaget af basunkoret. Efter en bøn, velsignelsen og et vers er jordfæstelsen forbi. Der er ikke en jordpåkastelse, det har i Brødre-menighedens øjne mindet for meget om dødemaning, så det ophørte for længe siden. Nu er den døde jordfæstet. Efter dette er sket går basunkoret tilbage til indgangsportalen, og nu er den musikalske tone anderledes, lysere. Nu er det opstandelseshåbet, der kommunikerer med musikken. Ser man nu hen på basunkoret, falder øjnene måske på indersiden af portalen, og nu ser man fortsættelsen af sætningen *Det saaes i Forkrænkelighed*. Fortsættelsen: *det oprejses i uforkrænkelighed*. Står der, med bogstaver af bladguld. Så er indgangsportens prædiken færdig. Nu kan følget gå derfra med opstandelsens budskab og toner klingende i ørerne, tilbage ad lindealleen.

Ja, sådan kan man opleve Gudsageren ved en begravelse. De fleste kommer nok på besøg, for at se Gudsageren, for at se til en grav eller bare gå en tur og fornemme freden. Der findes i alt 8 næsten lige store kvadrater, alle omkranset af lindetræer. De sidste to kvadrater blev lagt til i 1997.

Foto: Anne-Louise Sommer.

Gudsageren blev indviet den 2. april 1774. Den første grav, som stadig kan findes, er en dreng, der få måneder gammel døde. Han kom med sine forældre fra Zeist i Holland. Byen Christiansfeld blev grundlagt den 1. april 1773 af Brødremenigheden. Menigheden byggede i løbet af de næste knap tyve år det meste af byen op. Netop i udkanten af den gamle by ligger Gudsageren, ikke som noget, der gemmes væk, men som den østligste af haverne, der lå bag ved husene.

Gravstenene ligger i lige rækker, i alt nu godt og vel 2000 stk. Der er ingen beplantning på gravene, kun de to hundrede år gamle lindetræer. Reglen er, at man må sætte etårige planter på gravene, og på nyere grave ses der da ofte blomster. Men derudover er der ingen beplantning, og det kan da godt på en regnvåd november eftermiddag give et dystert indtryk.

Men en sommerdag, hvor fuglene synger og solen spiller imellem det hjerteformede lindeblade kan man godt fornemme, hvorfor Gudsageren igennem årene har været et sted man gik tur, man mødtes, den har haft karakter af en park. For så er det et fredfyldt, ja indbydende sted. Borgmester Kaper udtrykte det engang således: *“denne gudsager er en af de kønneste, vi ejer, hvor alle de døde er begravet i lange rækker med en lille flad sten over*

Foto: Anne-Louise Sommer.

hver grav og ellers ingen gravudsmykning, men beliggende i en dejlig gravlund. Man får på dette sted et overvældende indtryk af dødens storhed, nødvendighed og demokrati." Og netop dette dødens demokrati, at den dag vi dør, ja da betyder det ikke så meget om jeg var en velhavende murermester eller en mindre rig pensionist, vi er ens stedt, når vi når til Gudsageren. Det giver en form for frihed, frihed fra at skulle vise styrke i form af store gravminder, måske en frihed til at glædes over opstandelseshåbet.

Som nævnt, så sløjfes grave ikke. Det er i Danmark ret usædvanligt, men vender vi os igen til andre lande er det jo kendt. Normalt er det kun medlemmer af Brødre-menigheden, der begravnes på Gudsageren. Undtagelsen er dog nogle kriggrave.